

SAĞLIKLA İLGİLİ TÜRKÇE WEB SİTELERİNDEKİ BİLGİLERİN KALİTESİ ÜZERİNE BİR PİLOT ÇALIŞMA: MENİSKÜS YIRTIĞI

Fatih Küçükduymaz,¹ Mahmut Nedim Aytekin,² İbrahim Tuncay,¹ Cengiz Şen¹

¹ Bezmialem Vakıf Üniversitesi Tıp Fakültesi Ortopedi ve Travmatoloji Anabilim Dalı, İstanbul

² Ankara Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Ortopedi ve Travmatoloji Kliniği, Ankara

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı, internette sağlık konularında hastalara yönelik hazırlanmış Türkçe bilgilerin güvenilirliğini değerlendirmektir. Bu amaçla bir pilot çalışma konusu olarak menisküs yırtığı seçilmiştir.

Materyal ve Metod: “Menisküs yırtığı” ve “menisküs” terimleri, Türkiye’de en sık kullanılan üç arama motoru olan Google, Yahoo ve MSN üzerinden ayrı ayrı tarandı. Tarama sonucu her arama motorunda ulaşılan listede ilk sıradaki 10’ar site tespit edildi ve aynı olan siteler elendi. Kalan her sitenin içeriği Tablo 1’de listelenen başlıkları açıklama durumuna göre 20 puan üzerinden değerlendirildi.

Bulgular : Türkçe web sitelerinde menisküs hakkında bilgi veren sitelerin ortalama puanı 20 üzerinden

12,09 (min:2, maks.:18, SD:4,28) olarak belirlendi.

Tartışma: Bildiğimiz kadarı ile çalışmamız, bu konuda internetteki Türkçe bilgi kalitesini değerlendirmek için yapılan ilk çalışmadır. İçeriği Türkçe olarak hazırlanmış internet sitelerinde bilgi kalitesinin düşük olduğu gösterilmiştir. İnternet gititkçe önemli bir bilgi kaynağı haline gelmektedir ve internetin önemi giderek artacaktır. Günümüzde internetteki sağlık ile ilgili bilgilerin güvenilirliği geniş kitleleri etkileyen bir halk sağlığı sorunu olarak ele alınmalıdır.

Sonuçlar: Benzeri çalışmaların yapılması ile mevcut durum hakkında daha fazla veriye ulaşılması mümkün olacaktır. Bu veriler bilgi kalitesinin artırılması için gerekli çalışmaların yapılmasına altyapı teşkil edecektir.

Anahtar Kelimeler: İnternet, halk sağlığı bilimi, tibial menisküsler Nobel Med 2013; 9(2): 114-117

A PILOT STUDY ABOUT QUALITY OF INFORMATION AT HEALTH RELATED IN TURKISH WEB SITES: MENISCUS TEAR

ABSTRACT

Objective: The aim of this study is to evaluate the reliability of health related data available to patients at Turkish websites. For this purpose, meniscus tear was chosen as a subject for the pilot study.

Material and Method: The terms ‘meniscus tear’ and ‘meniscus’ were each screened separately at the most commonly used search engines in Turkey: Google, Yahoo and MSN. As a result of the screening, the first 10 sites listed at each search engine were identified and the common ones among them were eliminated. The content of each remaining site was assessed by using 20 point scale according to the headings listed in Table 1.

Results: Mean score of sites giving information about meniscus tear in Turkish web sites was determined as 12.09 (min:1, max:18, SD:4.28) out of 20.

Discussion: To the best of our knowledge, our study was the first one evaluating the quality of information at Turkish websites. It was shown that the quality of information was poor internet sites documented in Turkish. Internet is gradually becoming an important source of information and this will increase gradually. At present, reliability of health related data in the internet should be approached as a public health issue affecting large populations.

Conclusions: Similar studies providing further data would shed the light on the current situation and would form the basis for areas to improve the quality of information.

Key Words: Internet, public health informatics, tibial menisci Nobel Med 2013; 9(2): 114-117

GİRİŞ

İnternet hastalar için olduğu kadar profesyoneller için de gittikçe daha çok önem kazanan bir bilgi kaynağı haline gelmektedir. 2000 yılında Amerikalıların %25'i sağlıkla ilgili internetten bilgi edinirken bu oran 2009'da %61 olmuştur.¹ Bu oranda her geçen yıl artış olmaktadır. Türkiye'de ise bu oran 2010 yılının ilk üç ayında internete erişimi olan kullanıcılar esas alındığında %36'dır.² Bu oranlar dünyada ve Türkiye'de internetin sağlık ile ilgili ne kadar önemli bir başvuru kaynağı haline geldiğini çarpıcı bir şekilde göstermektedir.

İnternetin gittikçe daha fazla başvurulmuş bir bilgi kaynağı haline gelmesi, bu kaynaktan edinilen bilgilerin içeriğinin doğruluğu tartışmasını da beraberinde getirmektedir. İngilizce literatürde, internette sunulan ortopedi ve travmatoloji ile ilgili bilgilerin içeriklerinin doğruluğu ile ilgili bazı araştırmalar yer almaktadır.³⁻⁸ Farklı bilim dallarında Türkçe sitelerdeki bilgilerin güvenilirliği ile ilgili sınırlı sayıda çalışma olmakla birlikte bu konuda, bildiğimiz kadarı ile şu ana kadar, sağlık hakkında bilgi veren herhangi bir çalışma yapılmamıştır.^{9,10}

Bu çalışmanın amacı, internette sağlık hakkında hastalara yönelik sunulan Türkçe bilgilerin güvenilirliği hakkında bir pilot konu esas alınarak standart yöntemlerle değerlendirmektir.

MATERYAL ve METOD

“Menisküs yırtığı” ve “menisküs” terimleri Türkiye'de en sık kullanılan üç arama motoru olan Google, Yahoo ve MSN üzerinden tarandı. Her arama için arama sonuç listesindeki ilk 10'ar sıradaki site tespit edildi, aynı olan siteler elendi (Şekil 1). Geriye kalan siteler bilgi içeriklerine göre Greene ve ark.'nın kullandığı metot modifiye edilerek puanlandı.¹¹ Sitelerin bilgi içerik olarak Tablo 1'de verilen başlıklarda bilgi verip vermediği kontrol edildi. Siteler, içerdikleri her başlık için 1 puan verilerek toplamda 20 puan üzerinden değerlendirildi.

BULGULAR

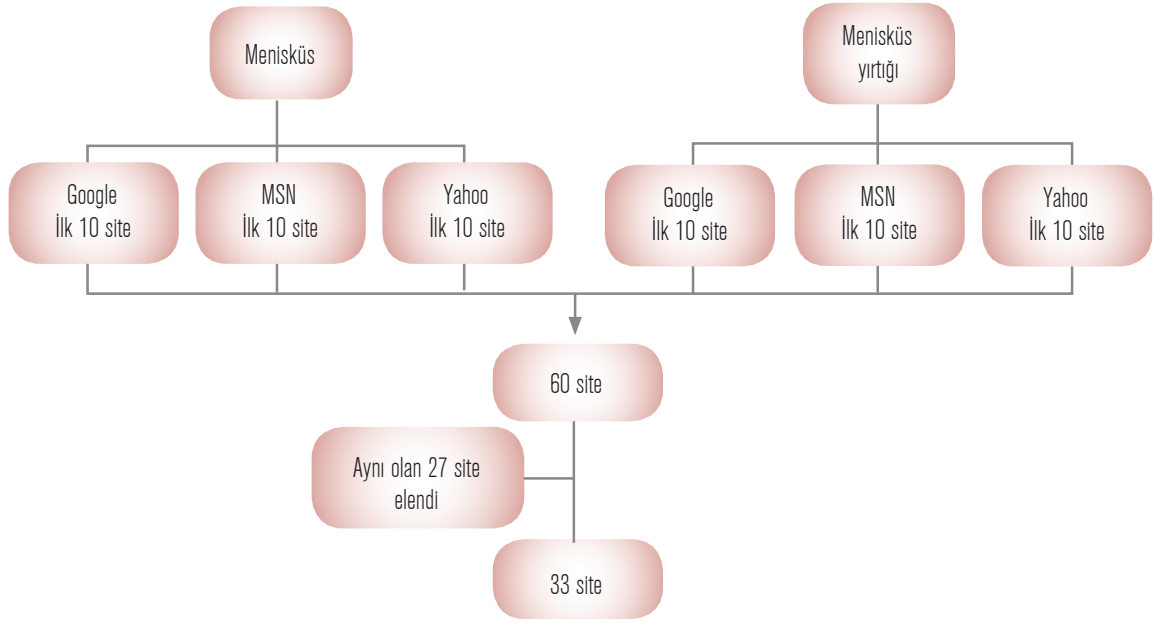
İlk yapılan arama sonucu 60 siteye ulaşıldı. Farklı arama motorlarında çıkan aynı siteler elendikten sonra geriye 33 site kaldı. Sitelerin ortalama puanı 12,09 (min:2, maks.:18, SD:4,28) olarak belirlendi. Puanlar arama motorlarının göre dağıtıldığında Google 12,5 (min:7, maks.:18, SD:3,97), Yahoo 11,1 (min:0, maks.:19, SD:5,37) ve MSN ise 11,0 (min:0, maks.:18, SD:6,02) olarak belirlendi. Verilen bilgiler konu başlıklarına göre dağıtıldığında oransal olarak en yeterli bilginin etyopatoloji hakkında, en yetersiz bilginin ise rehabilitasyon hakkında verildiği görülmüştür (Tablo 2).

Ana başlıklar	Konu	Puan
Diz / Menisküs Anatomisi		1
Tanım	İşlevi	1
	Yırtık Tipleri	1
	Yırtığın Yeri	1
Etyopatoloji	Travmatik	1
	Dejeneratif	1
Semptomlar	Ağrı	1
	Takılma-Kilitlenme	1
	Şişlik-Sertlik	1
	Dizde boşalma hissi	1
	Hareket kısıtlılığı	1
Tanı yöntemleri	Fizik muayene	1
	Radyoloji (direk grafi ve MRI)	1
Tedavi	İstirahat	1
	Buz uygulama	1
	Bandaj	1
	Elestasyon	1
	İlaçlar	1
	Cerrahi tedavi	1
Rehabilitasyon		1

TARTIŞMA

İnternet gittikçe geleneksel bilgi kaynaklarının yerini almaktadır. İnternetin geleneksel kaynaklara göre önemli farkları, herkes tarafından kolay ulaşılabilirliği, ucuzluğu ve her konuda bilgi içermesidir. Ancak internette herkesin bilgi sağlayıcı olabilmesinin önünde bir engel yoktur ve doğası gereği denetlenmesi de mümkün değildir. Bu durum internette bilgi sağlayıcılarla ilgili bir seçicilik yapamayan çok sayıdaki kullanıcı açısından oldukça olumsuz sonuçlara yol açabilir. Çocuklar da bu olumsuz etkilere açıktır.¹² Özellikle internette sağlıkla ilgili bilgilerin doğru olmaması oldukça ciddi sonuçlar doğurabilir. Literatürde, sağlık konularında internette verilen yanlış bilgilerin hastalar tarafından uygulanması sonucu ölümler rapor edilmiştir.¹³ Bu güncel sorunla ilgili olarak tedbirler almadan önce mevcut durumun belirlenmesi önem taşımaktadır.

Çalışmamızda internetteki Türkçe içerikli sağlık konularında sunulan bilgi kalitesini değerlendirmek üzere bir pilot konu olarak “menisküs yırtığı” konusunu seçtik. Bunun sebepleri, bu hastalığın toplumda sık rastlanan ve elektif şartlarda tedavi gerektiren bir ortopedik problem olmasıdır. Elektif tedavi gerektiren bir hastalık olması, hastaların tedavi almadan önce internette konuyla ilgili tarama yapmasını mümkün kılmaktadır. Ayrıca menisküs problemlerinin daha sık görüldüğü hasta kitlesi ile internet kullanıcı kitlesinin yaş grubu olarak nispeten →

Şekil 1. Arama terimleri ile arama motorlarında elde edilen sitelerin değerlendirilmesi

Tablo 2: Ana başlıklara göre İnternet sitesinde yer alan bilgilerin kalitesini değerlendirmede kullanılan konular ve puanları

Ana başlık	Alınan puan / Tam puan	Tam puana göre alınan puanın yüzdesi
Diz / Menisküs Anatomisi	0,25 / 1	%25,0
Tanım	1,79 / 3	%59,6
Etyopatoloji	1,72 / 2	%86,0
Semptomlar	3,15 / 5	%63,0
Tanı yöntemleri	1,55 / 2	%77,5
Tedavi	3,41 / 6	%56,8
Rehabilitasyon	0,22 / 1	%22,0
Toplam	12,09 / 20	%60,45

daha fazla örtüşmesi, bu hastalığı pilot konu olarak seçmemizdeki gerekçeleri oluşturmuştur.

Greene ve ark.'nın lomber disk herniasyonu için kullandığı puanlama yönteminde hastalığın olduğu bölgenin anatomisi, hastalığın tanımı, etyopatolojisi, semptomları, tanı koyma yöntemleri, tedavi yöntemleri ve rehabilitasyonu hakkında verilen bilgiler için puanlar verilmiştir.¹¹ Biz de çalışmamızda aynı başlıklar için puan verdik. Ancak bizim araştırdığımız konu menisküs yırtıkları hakkındaki bilgiler olduğundan Türk Ortopedi ve Travmatoloji Derneği'nin hastalar için ilgili konudaki bilgilendirme broşürleri esas alınmıştır. Bu sayede geçerlilik ve güvenilirliği çalışılmış bilgilerle puanlama yapılmıştır. Greene ve ark. yönteminde hastalıkla ilgili bahsedilmesi gereken ana başlıklar ve bunlara bağlı konular belirlenmekte ve bunlardan bahsedildiğinde 1 puan verilmekte, bahsedilmiyorsa herhangi bir puan verilmemektedir. Sonuçta verilen puanlarla her sitenin toplam puanı oluşturulur. Yöntemin en önemli avantajı, bütün sayfaların standardize edilmiş bir forma göre değerlendirilmesi ve sonuçta objektif bir

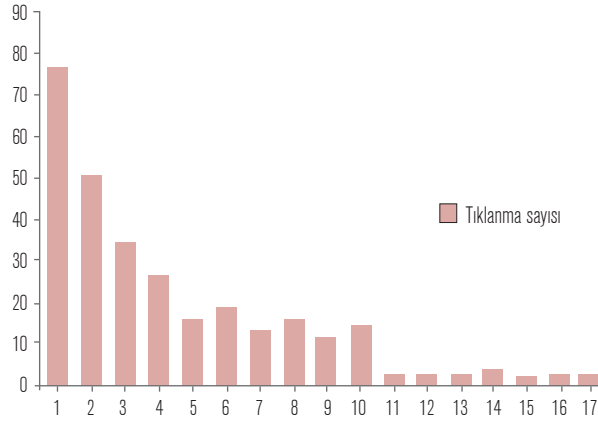
değerlendirme yapmanın mümkün olmasıdır. Bu yöntemin dezavantajı ise eksik bilgi ile yanlış bilgiyi ayırt edememesidir. İnternet kullanıcıları, internette arama yaptıklarında incelemeleri mümkün olmayacak sayıda siteye ulaşmaktadır. Bu durum kullanıcılar için arama yaparken caydırıcı olabilmektedir. Bu nedenle internet kullanıcıları arama listesinde çıkan belli sayıda sayfayı sıralarına göre incelemektedir. En sık olarak ilk sıradaki siteler incelenmektedir. Çoğu zaman arama sonuç listesinin ikinci sayfasına hiç bakılmamaktadır. Bu durum yapılmış çalışmalarla gösterilmiştir. Herhangi bir konuda tarama yapıldıktan sonra ilk sayfada listelenen ilk 10 siteye bakılma oranı, ikinci 10 siteye bakılma oranına göre çok belirgin şekilde fazladır (Tablo 3).¹⁴ Kullanıcıların bir konuda bilgi edinirken ilk 10 siteden sonra genellikle inceleme yapmamaları nedeniyle biz de çalışmamızda yapılan her arama için arama motorunda listelenen ilk 10 siteyi değerlendirdik. İlk 10 siteden sonrakiler bilgi edinme amacıyla çok kullanılmadıklarından sonuçlarımızı etkileyebilirlerdi.

Bilgi kalitesi ile ilgili değerlendirmelerimizi yaparken sitelerin kalite konusunda çok farklı düzeylerde olabileceklerini ancak buna rağmen düşük kaliteli sitelerin de ilk sıralarda yer alabildiğini gördük. Bu siteler sosyal paylaşım siteleri, hastaların tecrübelerini paylaştıkları forumlar ve herhangi bir ürünü satmak için kurulmuş ticari amaçlı siteler olabilmektedir. Hastaların sağlıkla ilgili bilgileri bu gibi kaynaklardan edinmeleri sadece yanlış bilgileneceklerine değil, aynı zamanda başvurdukları hekimler tarafından yıkılması zor önyargılara sahip olmalarına neden olmaktadır. Çalışmamızın sonucunda içeriği Türkçe olarak hazırlanmış internet sitelerinde 'menisküs yırtığı' konusunda arama motorlarında en çok başvurulan sitelerde oldukça eksik →

bilgilendirme yapıldığı görülmüştür. Uzman profesyoneller tarafından hazırlanmayan pek çok sitede konu ile ilgili bilgi, görüş veya önerinin sunulduğu görülmüş ve bu sitelerin çoğunluğunun eksik ve/veya yanlış bilgiler içerdiği belirlenmiştir. Hastaların özellikle sorunu daha iyi anlamalarını sağlayacak açıklamalar ve tedavi sonrası rehabilitasyon konularında eksik bilgilendirildiğini görmekteyiz. Semptomlar ve tedavi yöntemleri konusunda da yetersiz bilgilendirme dikkati çekmektedir. Bu durum pek çok klinisyenin günlük uygulamaları sırasında karşılaştıkları bazı problemlere yol açmaktadır. Hastaların internetten elde ettikleri eksik veya yanlış bilgilerin neden olduğu önyargıları değiştirmek bazen oldukça zor olabilmektedir. Ayrıca semptomlar konusundaki bilgi eksikliği, hastaların hangi durumlarda artık bir hekime başvurmaları gerektiği konusunda yanıltıcı olabilir. Bu tip yanılgılara bağlı gecikmeler, tedaviyi zorlaştırıcı durumlara yol açabilir. Bazen de ticari kaygılarla hazırlanmış sitelerden edinilen taraflı bilgiler nedeniyle, hastaların kendi başlarına yanlış uygulamalar yaptığı görülmektedir. Bütün bunlar ulusal düzeyde düşünüldüğünde sağlıkla ilgili kayıplar dışında ekonomik kayıplara da sebep olur.

SONUÇ

İnternetteki sağlık ile ilgili bilginin güvenilirliği geniş kitleleri etkileyen bir halk sağlığı sorunu olarak ele alın-

Tablo 3. Arama motorlarındaki arama sonuç listesindeki sırası ile tıklanma sayısı arasındaki ilişki

malıdır. Çalışmamız, bildiğimiz kadarıyla sağlıkla ilgili Türkçe sitelerde içerik doğruluğu ile ilgili olarak yapılmış ilk çalışmadır. Bizim çalışmamızı, farklı çalışmaların takip edeceğini ve bu sayede Türkçe hazırlanmış sağlık ile ilgili web sitelerinin bilgi güvenilirliği durumu hakkında daha fazla bilgiye ulaşacağımızı düşünmekteyiz. Bu bilgilerden yola çıkarak internette bilgi güvenilirliği hakkında bilinç oluşturulmalıdır. Ayrıca farklı dillerde örnekleri olan, bilgi güvenilirliğini artırmayı hedefleyen internet enstrümanlarının (akreditasyon sistemleri) Türkçe web siteleri için de yaygınlaşması konusunda gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

i	İLETİŞİM İÇİN: Fatih Küçükürmüz Adnan Menderes Bulvarı Vatan Caddesi 34093 Fatih/İstanbul fatihmfk@hotmail.com
✓	GÖNDERİĞİ TARİHİ: 03 / 01 / 2012 • KABUL TARİHİ: 17 / 12 / 2012

KAYNAKLAR

1. Fox S, Jones S. Americans' pursuits of health takes place within a widening network of both online and offline sources. The Social Life of Health Information. 1st ed. Washington D.C.: PEW Research Center. 2009; 2-3.
2. Son üç ay içinde internet kullanan bireylerin interneti kişisel kullanma amaçları verisi. Bilim, teknoloji ve bilişim Ocak-Mart 2009 dönemi verileri istatistikleri. [Science, Technology and Communication January-March 2009 Period Statistical Datas] Türkiye İstatistik Yıllığı, 428-442.
3. Mathur S, Shanti N, Brkaric M, et al. Surfing for scoliosis: the quality of information available on the Internet. Spine (Phila Pa 1976) 2005; 30: 2695-2700.
4. Butler L, Foster NE. Back pain online: a cross-sectional survey of the quality of web-based information on low back pain. Spine (Phila Pa 1976) 2003; 28: 395-401.
5. Biermann JS, Abouafia AJ. Web-based resources for orthopaedic oncology information. Clin Orthop Relat Res 2007; 459: 192-194.
6. Liu Y, Liu M. Osteosarcoma: evaluation of information on the internet. Telemed J E Health 2006; 12: 542-545.
7. Simpson P, Oliver CW. Searching the internet for orthopaedic knowledge. J Bone Joint Surg Br 2004; 86: 1105-1107.
8. Beredjikian PK, Bozentka DJ, Steinberg DR, Bernstein J. Evaluating the source and content of orthopaedic information on the internet. The case of carpal tunnel syndrome. J Bone Joint Surg Am 2000; 82: 1540-1543.
9. Cebeci Z, Bek Y. İnternet bilgi kaynaklarının kalitesi: değerlendirme ölçütleri. 4th The of Conference of Internet in Turkey. ITU İstanbul 1998.
10. Kurbanoğlu S. WWW bilgi kaynaklarının değerlendirilmesi. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi 2002; 19: 11-25.
11. Greene DL, Appel AJ, Reinert SE, Palumbo MA. Lumbar disc herniation: evaluation of information on the internet. Spine (Phila Pa 1976) 2005; 30: 826-829.
12. Yalçın S, Kondolot M. İnternet ve çocuk [Internet and Child]. Türkiye Klinikleri J Pediatr Sci 2008; 4: 82-87.
13. Hainer MI, Tsai N, Komura ST, Chiu CL. Fatal hepatorenal failure associated with hydrazine sulfate. Ann Intern Med 2000; 133: 877-880.
14. Eysenbach G, Köhler C. How do consumers search for and appraise information on medicines on the internet? A qualitative study using focus groups BMJ 2002; 324: 573-577.